

Nederland in drievoud

Na *Scanning the future*, waarin de toekomst van de wereldeconomie werd behandeld, heeft het Centraal Planbureau nu ook zijn toekomstverkenning voor de Nederlandse economie uitgebracht. Onder de titel *Nederland in drievoud* worden drie scenario's uitgewerkt die een beeld geven van hoe het de Nederlandse economie tussen nu en het jaar 2015 zou kunnen vergaan¹.

Het eerste scenario – 'global shift' – schetst een verschuiving van het zwaartepunt van de wereldeconomie naar de Pacific Rim: de VS, Japan en de nieuwe dynamische Aziatische economieën. De Europese Gemeenschap is tegen de innovatieve kracht en de scherpe concurrentie van deze landen niet opgewassen: het snelle terreinverlies in belangrijke industriële sectoren wordt beantwoord met protectionisme. Het Europese integratieproces stagneert. De Nederlandse economie ondervindt hiervan veel hinder.

De problemen worden verergerd doordat ons land nog altijd kampt met hoge werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en ziekteverzuim en daardoor hoge collectieve lasten. Pas als het aantal werklozen en arbeidsongeschikten rond 2005 de 2 miljoen bereikt, ontstaat een schokeffect en worden harde maatregelen genomen om de rigiditeiten te doorbreken. Op milieugebied komt geen effectief beleid tot stand omdat internationale coördinatie ontbreekt. Kortom: kommer en kwel op alle fronten.

Veel prettiger ziet het er allemaal uit in de wereld van 'balanced growth'. Dit scenario wordt gekenmerkt door krachtige internationale economische groei en belangrijke vorderingen op weg naar een ecologisch duurzame ontwikkeling. West-Europa en Nederland participeren succesvol in deze ontwikkeling dank zij een betere marktwerking en krachtiger 'incentive-structuren' op de arbeids- en goederenmarkten. De Europese integratie zet door onder invloed van marktkrachten en beleidsconcurrentie tussen overheden. In Nederland vindt een herijking van de verzorgingsstaat plaats waarbij de overheid zich op kerntaken terugtrekt. Op energie-, mobiliteits- en milieugebied worden externe effecten geïnternaliseerd door middel van regulerende heffingen. Het resultaat is krachtige groei, lage werkloosheid en een verbetering van het milieu.

In het scenario 'European renaissance' is er minder technologische dynamiek en internationale concurrentie dan in 'global shift' en een gunstiger economische ontwikkeling in West-Europa. Het Europese integratieproces zet door en er komt een vergaande hervorming van de welvaartsstaat op gang, waarbij de rol van overheden niet zozeer wordt teruggedrongen als wel een nieuwe invulling krijgt. In Nederland wordt de coördinatie tussen overheid en sociale partners op het gebied van arbeidsmarkt en verzorgingsstaat gerevitaliseerd waardoor de effectiviteit toeneemt. Daardoor is het mogelijk het functioneren van de arbeidsmarkt te verbeteren en de collectieve-lastendruk naar het Europese gemiddelde te laten convergeren. Op milieugebied komt een gezamenlijke Europese aanpak van continentale milieuproblemen tot stand.

Het Centraal Planbureau laat in het midden welk van de scenario's het meest realistisch is. Het doel van de exercitie is vooral om beleidsmakers aan het denken te zetten en hen aan te sporen op zoek te gaan naar handvaten waarmee zij de meest gewenste toekomst wellicht een stukje dichterbij kunnen brengen. Hoewel het CPB zelf geen openlijke adviezen geeft, zijn de beleidsaanbevelingen tussen de regels door niet moeilijk te achterhalen.

De belangrijkste factor die de economische ontwikkeling van Nederland bepaalt, is de internationale economische ontwikkeling. Of het zwaartepunt van de wereldeconomie naar Zuidoost-Azië verschuift, of het wereldhandelsklimaat verslechtert, of de Europese integratie doorzet of juist niet, daar kunnen wij maar weinig invloed op uitoefenen. Maar op andere terreinen blijft er genoeg beleidsruimte over om de nationale welvaart een duw in de rug of een klap in de nek te geven.

In alle scenario's die het CPB schetst, komt naar voren dat een verschuiving in de richting van het 'vrije markt'-perspectief in Nederland gewenst zou zijn.

Dit betekent sterkere financiële prikkels op de arbeidsmarkt en in de sociale zekerheid, een actiever mededingingsbeleid, het slechten van toetredingsbarrières tot markten, versoepeling van regelgeving, een slagvaardiger overheid, afschaffing van prijssubsidies in de landbouw en de woningbouw en meer financiële prikkels in het milieubeleid.

In de tweede plaats noodzaakt de relatief sterke oriëntatie van de Nederlandse economie op activiteiten met zwakke groeivoorzichten, zoals de landbouw- en voedingsmiddelensector, laagwaardige procesindustrieën en energie, tot omvangrijke herstructureringen, om in de pas blijven met de internationale ontwikkeling.

In de derde plaats zal de sociale kaart van Nederland anders moeten worden ingekleurd. Verhoging van de arbeidsparticipatie, vermindering van het beroep op de sociale zekerheid en daling van de collectieve-lastendruk zijn in elk van de scenario's noodzakelijk om de Nederlandse economie in het rechte spoor te houden.

Ten vierde is de overlegeconomie aan een herijking toe. Sociale consensus blijft – in sommige scenario's – een belangrijk instrument voor de vormgeving van het sociaal-economische beleid, maar dan is wel een helderder verdeling van verantwoordelijkheden tussen overheid en sociale partners nodig zodat noodzakelijke beslissingen niet eindeloos kunnen worden getraïneerd of geblokkeerd.

Hoe dit allemaal moet gebeuren wordt in *Nederland in drievoud* niet besproken. Het Centraal Planbureau houdt ons alleen een spiegel voor. Het beeld dat daaruit naar voren komt is duidelijk. We hebben ons economisch lot – althans voor een belangrijk deel – in eigen hand.

L. van der Geest

1. Centraal Planbureau, *Nederland in drievoud*, Een scenario-studie van de Nederlandse economie 1990-2015, SDU uitgeverij, Den Haag, 1992. De studie verschijnt in juli in boekvorm.